

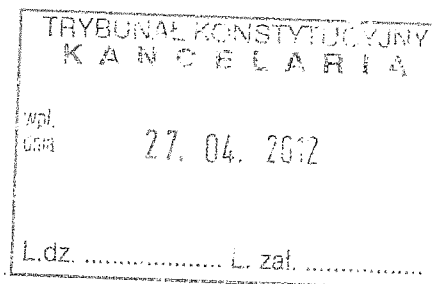

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 26 kwietnia 2012 r.

Sygn. akt SK 9/10

BAS-WPTK-1182/10

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 34 ust. 1 w związku z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przedkładam dodatkowe wyjaśnienia w sprawie skargi konstytucyjnej T B z 29 stycznia 2010 r. (sygn. akt SK 9/10), jednocześnie modyfikując częściowo dotychczasowe stanowisko i wnosząc o stwierdzenie, że:

1) art. 75 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.) w zakresie, w jakim zarządzenie wykonania kary czyni obligatoryjnym, **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz **jest zgodny** z art. 40 Konstytucji i **nie jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji;

2) art. 178 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2012 r., w związku z art. 75 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.) w zakresie, w jakim umożliwia odstępnie od wysłuchania skazanego lub jego obrońcy przed wydaniem postanowienia w przedmiocie zarządzenia wykonania zawieszony kary, **jest zgodny** z art. 42 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji.

Ponadto, na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, w dalszym ciągu wnoszę o **umorzenie postępowania** w pozostałym zakresie, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Uzasadnienie

1. Niniejsze pismo stanowi częściową modyfikację dotychczasowego stanowiska Sejmu w sprawie o sygn. akt SK 9/10 z 13 października 2010 r., podtrzymanego pismem Sejmu z 2 marca 2012 r., i jest wynikiem uwzględnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 5 kwietnia 2011 r. (sygn. akt P 6/10), a w szczególności poglądów wyrażonych w uzasadnieniu tego judykatu.

Należy podkreślić, że modyfikacja dotychczasowego stanowiska Sejmu w niniejszej sprawie ma charakter częściowy i dotyczy wyłącznie: 1) zgodności art. 75 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.; dalej: k.k.) w zakresie, w jakim zarządzenie wykonania kary czyni obligatoryjnym, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji; 2) zgodności art. 178 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 ze zm.; dalej: k.k.w.), w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2012 r., w związku z art. 75 § 1 k.k. w zakresie, w jakim umożliwia odstępnie od wysłuchania skazanego lub jego obrońcy przed wydaniem postanowienia w przedmiocie zarządzenia wykonania zawieszony kary, z art. 42 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. W pozostałej części, tj. dotyczącej zakresowej zgodności art. 75 § 1 k.k. z art. 2 i art. 40 Konstytucji oraz art. 178 § 2 k.k.w. w związku z art. 75 § 1 k.k. z art. 2 Konstytucji, a także umorzenia postępowania w pozostałym zakresie, dotychczasowe stanowisko Sejmu pozostaje aktualne.

2. W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 5 kwietnia 2011 r. (sygn. akt P 6/10) orzeczono, że art. 75 § 1 k.k. jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji. W sprawie tej inicjujący ją sąd pytający zarzucił m.in., iż ustawodawca w odniesieniu do skazanych, wobec których podstawą zarządzenia wykonania kary jest art. 75 § 1 k.k., „całkowicie pozbawił sąd podstawowej cechy, jaką winna charakteryzować się jego funkcja orzecznicza, to jest swobody orzekania”, a przepis ten „jest jedynym przepisem zawartym w kodeksie karnym, który w bezwzględny sposób krępuje swobodę orzeczniczą sądu”. Zdaniem sądu pytającego, „ustawodawca nie powinien (...) zastępować sądu w jego szeroko rozumianej funkcji sądowego wymiaru kary, nakazując bezwzględnie zarządzenie wykonania kary w stosunku do skazanych

objętych dyspozycją art. 75 § 1 k.k.”, a postępowanie takie stanowi „naruszenie zasady swobody orzecznictwa sądu”. Należy zauważyć, że zarzuty te, mimo odmienności przywołanych wzorców kontroli, są zbieżne z zarzutami skargi konstytucyjnej będącej przedmiotem rozpoznania Trybunału Konstytucyjnego w niniejszej sprawie. W skardze tej bowiem podniesiono m.in., iż art. 75 § 1 k.k. „narusza standard rzetelnego procesu w odniesieniu do postępowania wykonawczego mającego za przedmiot kwestię zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności w oparciu o art. 75 § 1 k.k., poprzez takie ukształtowanie procedury sądowej, która pozbawia Sąd rozpoznający sprawę możliwości rozważania wszystkich racji przemawiających za podjęciem sprawiedliwego rozstrzygnięcia w przedmiocie zarządzenia wykonania kary, a ponadto w sposób nieuzasadniony ogranicza uprawnienia Sądu do odstąpienia od zarządzenia wykonania kary w sytuacji ewentualnego stwierdzenia w toku procesu występowania okoliczności podmiotowych i przedmiotowych przemawiających za niecelowością wdrożenia wobec skazanego kary”; „oznacza to ustawowe pozbawienie władzy sądowniczej konstytucyjnego prawa do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, w którym to pojęciu ze swej natury nie może zawierać się prawny przymus wydawania orzeczeń sprzecznych z sumieniem sędziego i niesprawiedliwych”.

Odnosząc się do postawionych przez sąd pytający w sprawie o sygn. akt P 6/10 zarzutów dotyczących „ograniczenia przez kwestionowany przepis kodeksu karnego [art. 75 § 1 k.k. – uwaga własna] swobody orzekania sądu w postępowaniu wykonawczym”, Trybunał Konstytucyjny podkreślił, iż „sąd w postępowaniu wykonawczym dysponuje swobodą w zakresie określania zasad wykonania kary”, co dotyczy również kary warunkowo zawieszanej, w wypadku której „sąd, co do zasady, dysponuje swobodą w zakresie rozstrzygnięcia o zarządzeniu [jej – uwaga własna] wykonania”. Regułą orzekania w tym przedmiocie jest bowiem – jak wskazuje Trybunał Konstytucyjny – „postępowanie określone w art. 75 § 2 i 3 k.k.”, a więc fakultatywne (pozostawione do uznania sądu) zarządzenie wykonania kary. Zgodnie z pierwszym z przywołanych przepisów: „Sąd może zarządzić wykonanie kary, jeżeli skazany w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności gdy popełnił inne przestępstwo niż określone w § 1 [art. 75 k.k. – uwaga własna] albo jeżeli uchyła się od uiszczenia grzywny, od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych” (art. 75 § 2 k.k.), z kolei w myśl drugiego: „Sąd może zarządzić wykonanie kary, jeżeli skazany po wydaniu wyroku,

lecz przed jego uprawomocnieniem się, rażąco narusza porządek prawny, a w szczególności gdy w tym czasie popełnił przestępstwo” (art. 75 § 3 k.k.).

Trybunał Konstytucyjny – stwierdzając, że sąd orzekający w postępowaniu wykonawczym co do zasady dysponuje swobodą w zakresie zarządzenia wykonania kary – dostrzegł jednocześnie wyjątek od tej zasady, polegający na przewidzianym w art. 75 § 1 k.k. obligatoryjnym zarządzeniu wykonania kary (*verba legis*: „Sąd zarządza wykonanie kary, jeżeli skazany w okresie próby popełnił podobne przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności”). Odnosząc się do tego wyjątku, stwierdził jednak: „Ustawodawca ma (...) prawo ograniczyć zakres swobody orzeczniczej sądu ze względu na szczególne okoliczności, o których mowa w art. 75 § 1 k.k. W tym przypadku sąd wykonawczy ustala, czy istnieje prawomocne orzeczenie skazujące na karę pozbawienia wolności za popełnione w okresie próby podobne przestępstwo umyślne. Natomiast sąd nie jest uprawniony ani do badania zasadności prawomocnego orzeczenia, ani do dokonywania odmiennych ustaleń, co do rodzaju popełnionego przestępstwa”.

Trybunał Konstytucyjny wskazał jednocześnie, że analogiczna do powyższej sytuacja przewidziana jest przy odwołaniu warunkowego przedterminowego zwolnienia (art. 160 k.k.w., który do 1 stycznia 2012 r. stanowił: „Sąd penitencjarny odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli zwolniony w okresie próby popełnił przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania” [§ 1] i „Sąd penitencjarny odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli zwolniony, skazany za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą, w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą” [§ 1a]; obecnie zaś m.in. stanowi: „Sąd penitencjarny odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli warunkowo zwolniony: 1) w okresie próby popełnił przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności, 2) uchyła się od wykonania obowiązków, o których mowa w art. 159 § 2, 3) uchyła się od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych, 4) w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, w szczególności popełnił inne przestępstwo niż określone w pkt 1 lub została orzeczona inna kara niż określona w pkt 1 [§ 1] i „Sąd penitencjarny odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli zwolniony, skazany za

przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkującej wspólnie ze sprawcą, w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkującej wspólnie ze sprawcą” [§ 2]) i przy podjęciu warunkowo umorzonego postępowania (art. 68 § 1 k.k., zgodnie z którym: „Sąd podejmuje postępowanie karne, jeżeli sprawca w okresie próby popełnił przestępstwo umyślne, za które został prawomocnie skazany”). Tak więc ograniczenie zakresu swobody orzeczniczej sądu, w postaci przewidzianego ustawowo nakazu wydania decyzji o zakończeniu stosowania środka probacyjnego, odnosi się *de lege lata* do wszystkich przewidzianych w kodeksie karnym środków probacyjnych, a więc nie tylko do warunkowego zawieszenia wykonania kary, lecz również do warunkowego umorzenie postępowania i warunkowego przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary.

Jeżeli chodzi o wskazane przez Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. akt P 6/10 „szczególne okoliczności, o których mowa w art. 75 § 1 k.k.” i które czynią zasadną decyzję ustawodawcy o ograniczeniu zakresu swobody orzeczniczej sądu orzekającego w przedmiocie zarządzenia wykonania kary, to polegają one na tym, że skazany w okresie próby popełnił podobne przestępstwo umyślne, za co orzeczono wobec niego prawomocnie karę pozbawienia wolności. Trybunał Konstytucyjny, analizując te okoliczności, podniósł, że „ustawodawca uzależnił obligatoryjne zarządzenie wykonania kary od rodzaju popełnionego przez skazanego przestępstwa (kryterium czynu), rodzaju wymierzonej kary (kryterium następstwa prawnokarnego) oraz czasu popełnienia przestępstwa (kryterium temporalnego)”. Sąd konstytucyjny wyeksponował przy tym istotne znaczenie tych warunków, których łączne spełnienie obliguje sąd do zarządzenia wykonania kary. Ów wymóg łącznego ich spełnienia przekonuje również o tym, że ograniczenie swobody orzeczniczej sądu orzekającego w przedmiocie zarządzenia wykonania kary nastąpiło w dość wąskim zakresie, co jednocześnie oznacza zachowanie przez ten sąd szerokiej samodzielności jurysdykcyjnej.

Po pierwsze, jak podnosi Trybunał Konstytucyjny, „sąd zarządza obligatoryjne wykonanie kary warunkowo zawieszanej wobec sprawcy, który w okresie próby popełnił nie każde przestępstwo, lecz tylko przestępstwo umyślne”, co wskazuje, że „ustawodawca dostrzega szczególnie wysokie niebezpieczeństwo dla porządku

prawnego, płynące ze strony sprawców przestępstw umyślnych, tj. mających zamiar popełnienia czynu zabronionego. Sprawcy tego rodzaju poważniejszych przestępstw zasługują, w ocenie ustawodawcy, na surowszą represję prawnokarną”.

Po drugie, jak wywodzi sąd konstytucyjny, „do obligatoryjnego zarządzenia wykonania kary nie wystarczy popełnienie jakiegokolwiek umyślnego przestępstwa, a tylko przestępstwa podobnego do tego, za które orzeczono karę z warunkowym zawieszeniem jej wykonania” (owe podobieństwo zostało zdefiniowane w art. 115 § 3 k.k., zgodnie z którym: „Przestępstwami podobnymi są przestępstwa należące do tego samego rodzaju; przestępstwa z zastosowaniem przemocy lub groźby jej użycia albo przestępstwa popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej uważa się za przestępstwa podobne”). Trybunał Konstytucyjny wskazał, że podobieństwo przestępstw, będące również przesłanką obostrzenia kary przy recydywie z art. 64 § 1 k.k., stanowi „dla sprawcy okoliczność negatywną, zaostrzającą reakcję karną”. Wywiódł przy tym, odwołując się do piśmiennictwa karnistycznego, iż „popełnienie przestępstwa podobnego jest dowodem złej prognozy kryminologicznej”, dla ustalenia której „ważne są postawy sprawcy, których trwałość wyraża się powtarzającym się zachowaniem”.

Po trzecie, Trybunał Konstytucyjny podniósł, że „obowiązek zarządzenia wykonania kary jest uzależniony nie tylko od rodzaju popełnionego przestępstwa, lecz także od rodzaju kary”, gdyż „obligatoryjna podstawa zarządzenia wykonania kary występuje wtedy, gdy prawomocnie orzeczona kara za przestępstwo popełnione w okresie próby jest karą pozbawienia wolności”. Trybunał podkreślił przy tym, iż kara pozbawienia wolności jest karą „najsurowszego rodzaju” i jest ona „wymierzana w razie popełnienia przestępstwa o stosunkowo wysokim stopniu społecznej szkodliwości, co z natury rzeczy negatywnie wpływa na prognozę kryminologiczną wobec sprawcy”.

W końcu, po czwarte, jak wskazał sąd konstytucyjny, art. 75 § 1 k.k. „znajduje zastosowanie, jeśli kolejne przestępstwo zostanie popełnione w okresie próby”, a więc w okresie „od dnia uprawomocnienia się wyroku warunkowo zawieszającego wykonanie kary do ostatniego dnia próby określonego w tym wyroku”.

Podsumowując ten wątek należy w ślad za Trybunałem Konstytucyjnym stwierdzić, że przedstawione powyżej „szczególne okoliczności, o których mowa w art. 75 § 1 k.k.” uprawniają ustawodawcę do ograniczenia swobody orzeczniczej sądu w zakresie zarządzenia wykonania kary. Trzeba jednocześnie przypomnieć, iż

ograniczenie te jest stosunkowo wąskie, gdyż ma miejsce wyłącznie w razie kumulatywnego zaistnienia wszystkich szczególnych okoliczności, wymienionych w art. 75 § 1 k.k.

3. Należy dodatkowo zauważyć, że – zgodnie z art. 69 § 1 k.k. – sąd może warunkowo zawiesić wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności nie przekraczającej 2 lat, kary ograniczenia wolności lub grzywny orzeczonej jako kara samoistna, jeżeli jest to wystarczające dla osiągnięcia wobec sprawcy celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa. Przy czym – w myśl art. 69 § 2 k.k. – zawieszając wykonanie kary, sąd bierze pod uwagę przede wszystkim postawę sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste, dotychczasowy sposób życia oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa. Nie ulega jednocześnie wątpliwości, że podstawową przesłanką stosowania warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary jest przekonanie sądu, że taka decyzja procesowa będzie wystarczająca dla osiągnięcia wobec sprawcy celów kary, a w szczególności dla zapobieżenia jego powrotowi do przestępstwa (zob. np. A. Zoll [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, t. I, red. A. Zoll, Warszawa 2007, s. 853-854). Przesłankę tę określa się mianem pozytywnej (dodatniej) prognozy kryminologicznej (zob. np. J. Skupiński [w:] *Kodeks karny – komentarz OnLine (Legalis)*, red. R.A. Stefański, komentarz do art. 69, teza 24).

Unormowana m.in. w powyższych przepisach instytucja warunkowego zawieszenia wykonania kary zaliczana jest – jak już było to sygnalizowane – do środków probacyjnych, czyli środków związanych z poddaniem sprawcy próbie. W aktualnym stanie prawnym wspólną cechą wszystkich środków zaliczanych do tej kategorii jest „oddziaływanie na sprawcę przestępstwa poprzez poddanie go próbie i uzależnienie jego dalszych losów od wyniku tej próby” (A. Zoll [w:] *Kodeks karny...*, s. 824). Chodzi tu więc o nic innego, jak o danie szansy sprawcy przestępstwa, która to szansa w wypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary polega na tym, że „wyrządzone przez niego zło może być mu darowane w całości lub w części pod warunkiem przestrzegania porządku prawnego i wykonania nałożonych na sprawcę zobowiązań” (A. Zoll [w:] *Kodeks karny...*, s. 824, 850 i cytowana tam literatura). Skutkiem skorzystania przez sąd z instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary jest to, iż sprawca kary tej faktycznie nie odbywa, zaś po pomyślnym upływie okresu próby – skazanie ulega zatarciu z mocy prawa (art. 76 k.k.).

Powyższe przesłanki i charakter prawny warunkowego zawieszenia wykonania kary przekonują, że w szczególnej sytuacji, o której mowa w art. 75 § 1 k.k., zarządzenie wykonania kary staje się konieczne, co z kolei uzasadnia zawarcie w tym przepisie podstawy obligatoryjnego zarządzenia wykonania kary. Jeżeli bowiem sąd wymierza sprawcy za popełnione przestępstwo karę, a następnie warunkowo zawiesza jej wykonanie – wyrażając w ten sposób przekonanie, że jest to wystarczające dla realizacji celów kary, a w szczególności dla zapobieżenia powrotowi sprawcy do przestępstwa (dodatnia prognoza kryminologiczna) – i tym samym daje mu szansę, jednakże pod warunkiem, że będzie on przestrzegał porządku prawnego, to w sytuacji dopuszczenia się przez takiego sprawcę umyślnego przestępstwa podobnego staje się jasne, że decyzja sądu była nietrafna, a wymierzona kara nie powinna być warunkowo zawieszona. Sprawca bowiem powrócił do przestępstwa, co dowodzi, że warunkowe zawieszenie wykonania kary nie jest wystarczające dla realizacji wobec niego celów kary, a dotycząca go prognoza kryminologiczna jest ujemna (negatywna). Powrót do przestępstwa pokazuje również, że sprawca nie wykorzystał danej mu szansy i złamał warunek przestrzegania porządku prawnego.

Powyższy stan rzeczy został dostrzeżony przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku w sprawie o sygn. akt P 6/10. Wskazał on mianowicie, iż: „Konieczność zarządzenia wykonania kary oznacza, że będąca przesłanką zawieszenia w wyroku wykonania orzeczonej kary dodatnia prognoza odnośnie do zachowania się sprawcy okazała się nietrafna. Wykonanie kary okazuje się konieczne, aby zostały osiągnięte jej cele wobec sprawcy”. Jak natomiast wskazuje się w doktrynie, zarządzenie wykonania kary „koryguje (...) nietrafną ocenę sądu co do przyjęcia dodatniej prognozy społecznej sprawcy” (M. Leonieni, *Odwołanie warunkowego zawieszenia wykonania kary w przepisach kodeksu karnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1973, nr 1, s. 45; tegoż, *Warunkowe zawieszenie wykonania kary w polskim prawie karnym. Analiza ustawy i praktyki sądowej*, Warszawa 1974, s. 317). Zarządzenie takie ma ponadto dużo większe znaczenie niż tylko ograniczające się do trafnej reakcji karnoprawnej wobec samego sprawcy. Mianowicie: przekonuje bliższe i dalsze środowisko sprawcy, że warunkowe zawieszenie wykonania kary nie jest uwolnieniem od kary, lecz szczególną formą jej wymiaru; świadczy o „nieuchronności kary oczekującej skazanego nie podporządkowującego się nakazom ustawy”; zapobiega przekonaniu, że warunkowe

zawieszenie wykonania kary prowadzi *de facto* do bezkarności sprawcy (M. Leonieni, *Odwolanie warunkowego...*, 45-46; tegoż, *Warunkowe zawieszenie...*, s. 317-318). Wszystkie te okoliczności mają niebagatelne znaczenie dla realizacji podstawowych funkcji prawa karnego, jakimi są funkcja sprawiedliwościowa i funkcja prewencyjna w wymiarze społecznym. Pierwsza z nich polega na zaspokajaniu społecznego poczucia sprawiedliwości poprzez zastosowanie trafnej reakcji karnoprawnej na popełnione przestępstwo, co prowadzi m.in. do budowania autorytetu prawa i organów je stosujących. Druga z kolei przybiera postać motywowania społeczeństwa do przestrzegania porządku prawnego, a tym samym nie popełniania przestępstw (prewencja ogólna) i może ograniczać się do odstrasżającego działania środków reakcji karnej (prewencja negatywna) lub przybrać bardziej wyrafinowaną postać kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa (prewencja pozytywna) (zob. P. Daniluk, *Funkcje prawa karnego [w:] Leksykon prawa karnego – część ogólna. 100 podstawowych pojęć*, red. P. Daniluk, Warszawa 2011, s. 102-103). Wiąże się to bezpośrednio m.in. z realizacją przez karę celu ogólnoprewencyjnego, którego podstawą normatywną jest art. 53 § 1 k.k. Ów cel to także kształtowanie społecznego poczucia sprawiedliwości, związanego z utwierdzeniem obywateli w przekonaniu o skuteczności obowiązującego prawa oraz o sprawiedliwym karaniu tych, którzy naruszają normy prawa karnego (zob. A. Grześkowiak [w:] *Prawo karne*, red. A. Grześkowiak, Warszawa 2011, s. 191).

4. Mówiąc o zakresie swobody orzeczniczej sądów w sprawach dotyczących obligatoryjnego zarządzenia wykonania kary, nie można także tracić z pola widzenia tego, że taka decyzja procesowa zawsze jest następstwem prawomocnego skazania sprawcy za popełnione w okresie próby podobne przestępstwo umyślne i wymierzenia mu kary pozbawienia wolności. Przy czym owe prawomocne skazanie i wymierzenie kary, jako mające miejsce w postępowaniu jurysdykcyjnym, następuje w warunkach pełnej swobody orzeczniczej. To zaś oznacza, że u podstaw obligatoryjnego zarządzenia wykonania kary zawsze leży wcześniejszy wyrok sądowy, wydany po rozpoznawaniu wszystkich okoliczności sprawy.

Powyższa kwestia została poruszona przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku w sprawie o sygn. akt P 6/10, w którym stwierdzono, że „ocena czynów sprawcy należy do sądów rozstrzygających w postępowaniu jurysdykcyjnym kwestie odpowiedzialności karnej za każdy z popełnionych czynów. Sąd rozpoznający

sprawę o popełnienie przestępstwa, w której wymierzana jest kara będąca podstawą obligatoryjnego zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary, uwzględnia wszystkie elementy podmiotowe i przedmiotowe czynu, takie jak motywy, sposób działania sprawcy czy postacie strony podmiotowej czynu zabronionego. Jak zauważył Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów (sygn. akt I KZP 19/96) często orzeczenie kary za ponownie popełnione przestępstwo następuje ze świadomością, że sam fakt ponownego skazania, nawet z warunkowym zawieszeniem wykonania, na karę pozbawienia wolności, spowoduje obligatoryjne zarządzenie wykonania poprzednio orzeczonej kary”.

Należy jednocześnie przypomnieć, że warunkiem *sine qua non* obligatoryjnego zarządzenia wykonania kary jest prawomocne orzeczenie wobec sprawcy kary pozbawienia wolności, nie zaś jakiegokolwiek innej, łagodniejszej kary. W tej sytuacji, no co również zwrócił uwagę Trybunał Konstytucyjny w wyroku w sprawie o sygn. akt P 6/10, nie wydaje się trafne zarzucanie art. 75 § 1 k.k. nadmiernej restrykcyjności. To bowiem sąd orzekający w postępowaniu jurysdykcyjnym w przedmiocie popełnienie umyślnego przestępstwa podobnego dostrzegł takie elementy charakteru czynów i właściwości sprawcy, że wymierzyły karę pozbawienia wolności, nie zaś kary ograniczenia wolności czy grzywny. I właśnie w konsekwencji tego w postępowaniu wykonawczym znalazł zastosowanie art. 75 § 1 k.k.

5. Rozważając kwestię zakresu swobody orzeczniczej sądu w związku z zarządzeniem wykonania kary, trzeba ponadto – w ślad za wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt P 6/10 – zwrócić uwagę na to, że „sąd w postępowaniu wykonawczym ma możliwość kształtowania zasad wykonania kary zarządzonej w trybie art. 75 k.k. tj. grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności, ze względu na szczególne okoliczności dotyczące sprawcy – jego sytuację osobistą, majątkową lub rodzinną”. Chodzi tu w szczególności o przyznane sądowi kompetencje do: rozłożenia grzywny na raty, jeżeli natychmiastowe jej wykonanie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki (art. 49 § 1 i 2 k.k.w.); umorzenia grzywny, jeżeli skazany, z przyczyn od niego niezależnych, nie uiścił jej, a jej wykonanie w innej drodze okazało się niemożliwe lub niecelowe (art. 51 § 1 k.k.w.); odroczenia wykonania kary ograniczenia wolności, jeżeli natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby dla

skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki, a także w razie powołania skazanego do czynnej służby wojskowej (art. 62 § 1 i 2 k.k.w.); udzielenia przerwy w odbywaniu kary ograniczenia wolności, jeżeli stan zdrowia skazanego uniemożliwia jej wykonanie, a także jeżeli natychmiastowe jej wykonanie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki (art. 63 § 1 i 2 k.k.w.); odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności w wypadku choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby uniemożliwiającej wykonywanie tej kary, a także, jeżeli natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny zbyt ciężkie skutki (art. 150 § 1 i art. 151 § 1 k.k.w.); warunkowego zawieszenia wykonania kary nie przekraczającej 2 lat pozbawienia wolności, jeżeli odroczenie jej wykonania trwało przez okres co najmniej jednego roku (art. 152 § 1 k.k.w.); udzielenia przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności w wypadku choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby uniemożliwiającej wykonywanie tej kary oraz jeżeli przemawiają za tym ważne względy rodzinne lub osobiste (art. 153 § 1 i 2 k.k.w.).

6. W końcu należy przypomnieć, że: „Z zasady demokratycznego państwa prawa, którego urząd oparty jest na zasadzie podziału władzy wynika, iż stanowienie prawa należy do władzy ustawodawczej. Ustawodawcy przydana została przy tym znaczna swoboda w kształtowaniu obowiązującego prawa. Jej granice wyznaczają w szczególności normy konstytucyjne. (...) ustawodawca uprawniony jest do stanowienia prawa odpowiadającego m.in. założonym celom politycznym, a więc – także celom kryminalnopolitycznym” (wyrok TK z 9 października 2001 r., sygn. akt SK 8/00). W związku z tym przyjmuje się, że: „Dobór właściwych środków zapobiegania i zwalczania przestępczości jest – w zasadzie – sprawą ustawodawcy (...), on bowiem w pierwszym rzędzie jest odpowiedzialny za realizację wskazanych w art. 5 Konstytucji celów państwa, do których należy także zapewnienie bezpieczeństwa obywateli, obejmującego także ochronę przed zamachami na ich godność, wolność i własność” (wyrok TK z 30 października 2006 r., sygn. akt P 10/06).

Uwzględniając powyższe Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. akt P 6/10 w odniesieniu do art. 75 § 1 k.k. stwierdził: „W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, w granicach swobody regulacyjnej przysługującej ustawodawcy mieściło się wprowadzenie przepisu stanowiącego sankcję wobec sprawcy, który mimo danej mu szansy nie tylko nie spełnił pomyślniej prognozy, co do zachowania się w okresie

próby, lecz ponownie popełnił umyślne przestępstwo, i to podobne do poprzedniego, za które został prawomocnie skazany na karę pozbawienia wolności”.

7. Uwzględniając powyższe Sejm modyfikuje dotychczasowe stanowisko i wnosi o stwierdzenie, że art. 75 § 1 k.k. w zakresie, w jakim zarządzenie wykonania kary czyni obligatoryjnym, **jest zgodny** z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

8. Uznanie, że przewidziane w art. 75 § 1 k.k. obligatoryjne zarządzenie wykonania kary odpowiada standardom konstytucyjnym implikuje również stwierdzenie, że art. 178 § 2 k.k.w., w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2012 r., w związku z art. 75 § 1 k.k. w zakresie, w jakim umożliwia odstępnie od wysłuchania skazanego lub jego obrońcy przed wydaniem postanowienia w przedmiocie zarządzenia wykonania zawieszony kary, **jest zgodny** z art. 42 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Trzeba mieć bowiem na uwadze, że art. 178 § 2 k.k.w. w zakresie, w jakim umożliwia odstępnie od wysłuchania skazanego lub jego obrońcy przed wydaniem postanowienia w przedmiocie zarządzenia wykonania zawieszony kary, ma charakter wtórny w stosunku do art. 75 § 1 k.k. Drugi z tych przepisów, wprowadzając obligatoryjność zarządzenia wykonania kary, czyni bowiem bezzasadnym rozważanie przez sąd racji skazanego, które mogłyby przemawiać za podjęciem innej decyzji w tym przedmiocie. W takiej sytuacji ewentualne wprowadzenie do kodeksu karnego wykonawczego obowiązku wysłuchania skazanego lub jego obrońcy nie miałyby żadnego sensu.

MARSZAŁEK SEJMU

Ewa Kopacz